

Met steun van de Vereniging Rembrandt heeft SIMON VAN GIJN – museum aan huis een bijzonder familieportret van de Utrechtse schilder Pieter Christoffel Wonder kunnen verwerven. Niet alleen betreft het hier een Dordtse familie die in haar woonomgeving is weergegeven, ook door het uitgewerkte interieur sluit dit paneel mooi aan bij de verzameling en het woonhuis van Simon van Gijn (1836-1922). Deze bankier en verzamelaar, aan wie het museum met interieurs uit de 17de, 18de en de late 19de eeuw zijn naam dankt, kende het schilderij

bovendien zelf. Daarnaast vormt het groepsportret ook een fraaie aanvulling op de al in Dordrecht aanwezige portretten van de hand van Wonder. In het Dordrechts Museum worden de portretten bewaard die hij maakte van zijn collega schilders, de broers Abraham (1753-1826) en Jacob van Strij (1756-1815) en Martinus Schouman (1779-1848). De aanwinst geeft een prachtig beeld van de manier waarop een welgestelde Dordtse familie zich rond 1813 wilde laten zien en tegelijkertijd inzicht in de band van P.C. Wonder met Dordrecht.

Portret van de familie De Bruijn de Neve in een interieur

Pieter Christoffel Wonder (Utrecht 1780-1852 Amsterdam)

Simon van Gijn –
museum aan huis
Dordrecht

Ca. 1813. Olieverf op paneel, 61,7 x 75,0 cm.

Gesignd, rechtsonder: PC Wonder: f

Herkomt: Veiling Christie's, Amsterdam, 9 mei 2007, nr. 132

FAMILIE

Het schilderij toont een welvarend koopmansgezin in de intimiteit van hun huiselijke omgeving. De op het paneel voorkomende personen zijn, op één na, in een actieve relatie tot elkaar afgebeeld. Slechts de oudere dame kijkt de toeschouwer aan en verbindt op deze wijze de kijker met de groep mensen op het schilderij.

De identiteit van de afgebeelde personen is bekend dankzij een op de achterzijde van het paneel aangebracht en in een latere periode vernieuwd etiket. Het zijn de in Amsterdam geboren Willem Jacob de Bruijn de Neve (1759-1834), zijn echtgenote, de uit een Dordtse familie stammende Agatha Agneta Ouboter (1756-1834), en hun drie dochters, respectievelijk Johanna Petronella (1788-1814), Helena Suzanna (1789-1870) en Jacoba Margaretha (1791-1849). De jonge man die met zijn echtgenote, de oudste dochter, het vertrek binnenkomt is Johannes Moll (1780-1846). Op het etiket wordt vermeld dat het schilderij in 1813 is vervaardigd. Dat jaartal lijkt in overeenstemming te zijn met de leeftijden van de voorgestelde personen en tevens met de periode waarin Wonder in Dordrecht werkzaam was. Willem Jacob de Bruijn de Neve wordt in notariële akten vermeld als koopman. In 1811 laat hij zich echter registreren als suikerraffinadeur, een bedrijfstak die op dat moment tot grote bloei was gekomen.¹

Op het moment dat de oudste dochter in het huwelijk treedt, in 1807, woont het gezin De Bruijn de Neve nog op de Kuipershaven in Dordrecht, maar vanaf 1811 wordt steeds Groenmarkt A 292, het tegenwoordige huisnummer 63-71, als adres opgegeven. Aangezien het schilderij in 1813 ontstaan zal zijn, zal het afgebeelde vertrek een kamer van het huis aan de Groenmarkt weergeven. Opvallend in het interieur is de positionering van een gangdeur naast de schoorsteenpartij, een niet gebruikelijke architectonische combinatie in Hollandse kamers in de 18de eeuw, en mogelijk een eigen aanpassing van de schilder om tot een betere compositie te komen. Aangezien het woonhuis aan de Groenmarkt in de 20ste eeuw inwendig grondig is verbouwd is een identificatie van de afgebeelde kamer met één van de vertrekken in het huis niet meer mogelijk.

BABELSTUK

Familie- of gezelschapstukken waarop de afgebeelde personen in een actief tot elkaar betrokken situatie staan, hebben vooral in Engeland opgang gemaakt in de 18de eeuw. Aan het einde van die eeuw verliezen ze aan po-

pulariteit ten gunste van het levensgrote portret dat dan in de mode raakt. Men noemt deze gezelschapstukken *conversation pieces* en in het Nederlands conversatiestukken, of ook wel babbelstukken. Onder deze term verstaat men groepsportretten met figuren die in gesprek lijken, vaak rond een tafel.

In Dordrecht is dit genre een enkele maal uitgevoerd door de schilders Abraham van Strij en Pieter Fontijn (1773-1839). Waarom De Bruijn de Neve desondanks de opdracht voor dit groepsportret aan een Utrechtse schilder heeft gegund is niet geheel duidelijk. P.C. Wonder had in ieder geval contact met Dordtse schilders en moet één of twee maal in Dordrecht zijn geweest rond 1812. In dat jaar schilderde hij de al eerder genoemde portretten van de rond 1800 toonaangevende Dordtse kunstschilders Abraham en Jacob van Strij, en de zee- en rivierschilder Martinus Schouman.

WONDER

Pieter Christoffel Wonder, die grotendeels zichzelf vormde als kunstschilder, werkte aanvankelijk in Utrecht. In die stad richtte hij in 1807 samen met de schilder Jan Kobell (1779-1814) en enkele 'beoefenaars der kunst' een nieuw tekengezelschap op dat sinds 1814 als het *Genootschap onder de zinspreuk Kunstliefde* actief is. In 1819 werd hij opgemerkt door de Schotse kunstliefhebber en verzamelaar Sir John Murray, Baronet, een beroepsofficier die het tot generaal in het Britse leger bracht. Murray maakte in dat jaar een kunstreis door Nederland, waarvan het reisverslag in 1824 onder de titel *Tour in Holland in the year 1819* werd uitgegeven. Door bezoeken aan ateliers van werkende meesters maakte Murray kennis met de toen moderne Nederlandse schilderkunst en kon hij zijn eigen collectie door aankopen verrijken. Het werk van P.C. Wonder was Murray in verschillende Nederlandse verzamelingen opgevallen, onder andere bij een heer Oudewater of Onderwater in Dordrecht. Uit deze verzameling beschreef hij een interieur met een dammende dame en officier dat nu deel uitmaakt van de collectie van het Gemeentemuseum Den Haag.

Op aanraden van Murray vertrok Wonder in 1823 naar Engeland waar hij zich vervolgens ook vestigde. In Engeland was Wonder geliefd vanwege zijn 'fraaije wijze van behandeling der Hollandsche School met het coloriet der oude meesters', en droeg hij bij aan de herleving van het groepsportret of *conversation piece*.² De groepering van de figuren in zijn *conversation pieces* ontleende Wonder vaak aan 17de-eeuwse voorbeelden, met name aan het

Portret van Abraham van Strij
Pieter Christoffel Wonder (1780-1852)
1812. Olieverf op doek, 64,3 x 54,0 cm
DORDRECHTS MUSEUM, DORDRECHT

Portret van Jacob van Strij
Pieter Christoffel Wonder (1780-1852)
1812. Olieverf op doek, 64,0 x 53,7 cm
DORDRECHTS MUSEUM, DORDRECHT

Interieur met het gezin van
 Hendrik Weymans (1760 – 1831)
 Abraham van Strij (1753-1826)
 1816. Olieverf op paneel, 70,5 x 85 cm
 PARTICULIERE COLLECTIE

werk van Ter Borgh en Metsu. Zijn meesterwerk is echter de *Kunstgalerij van Sir John Murray* uit 1829 dat zich in een Engelse particuliere verzameling bevindt. In 1831 keerde Wonder terug naar Utrecht en hij overleed te Amsterdam in 1852.

SIMON VAN GIJN

De Dordtse verzamelaar Simon van Gijn kende het schilderij met de familie De Bruijn de Neve. Hij nam in zijn topografisch-historische atlas *Dordracum Illustratum* – een verzameling kaarten, prenten, aquarellen, tekeningen en foto's met betrekking op Dordrecht en het omringende eiland – een foto op van het paneel in de rubriek 'bijzondere personen'. Als commentaar bij de foto van het schilderij vermeldt Van Gijn in de beschrijvende catalogus dat het werk belangrijk is als kostuumstuk. Helena Suzanna de Bruijn de Neve springt inderdaad in het oog in haar kostbare met hermelijnbont gevoerde blauwe mantel.

Deze op Dordrecht betrekking hebbende atlas heeft Van Gijn in de jaren 1908 tot 1912 beschreven en gepubliceerd. Na het verschijnen van de catalogus schonk Van Gijn zijn atlas vervolgens aan de gemeente Dordrecht ter

plaatsing in het stadsarchief. De uitgebreide algemene historische atlas van Van Gijn, de *Historia Batava Illustrata*, bleef achter in het huis aan de Nieuwe Haven en vormt de kern van de collectie van SIMON VAN GIJN – museum aan huis.

Voor het museum vertegenwoordigt het paneel een zeldzaam kijkje in een interieur in Dordrecht aan het begin van de 19de eeuw. De kamerbetimmering en het aanwezige meubilair dateren echter uit het derde kwart van de 18de eeuw en zijn uitgevoerd in de Lodewijk XVI stijl. De meubelen zal het echtpaar De Bruijn de Neve hebben verworven na hun huwelijk in 1784, terwijl de kamerbetimmering in het huis aanwezig was toen zij het aan het begin van de 19de eeuw betrokken. Deze betimmering is eenvoudig uitgevoerd en geverfd. Opvallend zijn de schildering in grisaille boven de deur en het dramatische schilderij van een bergbeek dat als schoorsteenstuk dient. Op de schoorsteenboezem treffen we de gebruikelijke verguld houten wandarmen voor kaarsen aan. De vloer wordt bedekt door een kamerbreed Smyrna's tapijt en hierop ligt, onder de tafel, een zogenaamd morskleed dat aan twee zijden voorzien is van gestreepte

Noten

- 1 Stadsarchief Dordrecht, archief 4, inv.nr. 169 (Liste Civique), Wijk B, 183.
- 2 Ch. Kramm, *De levens en werken der Hollandsche en Vlaamsche kunst-schilders, beeldhouwers, graveurs en bouwmeesters, van den vroegsten tot op onzen tijd.*, dl. 5, Amsterdam 1861, p. 1884, vertaald citaat uit de *Times and Morning-Post*, 21 februari 1829.

Met dank aan de Vereniging Rembrandt

Peter Schoon

directeur Dordrechts Museum

In de afgelopen 125 jaar zijn meer dan 2500 kunstwerken met steun van de Vereniging Rembrandt aangekocht, waaronder topstukken als *De Liefdesbrief* van Johannes Vermeer. Niet alleen de grote musea werden met raad (advies) en daad (financieel) ondersteund: ook de middelgrote musea in ons land konden een beroep doen op de vereniging. Zo heeft het Dordrechts Museum zijn collectie dankzij financiële steun flink kunnen uitbreiden met kunstwerken van nationale allure.

Het Dordrechts Museum is één van de oudste gemeentelijke musea van ons land. Het werd in 1842 opgericht. Het museum heeft zich de afgelopen decennia een eigen plaats verworven in het rijk geschakeerde culturele landschap van ons land. Deze gunstige ontwikkeling is mede te danken aan de rijke collectie van het museum. Vanaf het allereerste begin is er voor wat betreft het verzamelbeleid een voorkeur af te lezen voor Nederlandse schilderkunst en het is deze gelukkige specialisatie die het museum zijn kracht heeft gegeven. De keuze heeft geleid tot verzamelingen die een tijdperk bestrijken van de 16de eeuw tot heden. Daarbij is het eigen, sterk artistieke verleden van de stad richtinggevend.

Ondanks de diverse hoogtepunten van nationaal belang waren en zijn er in de Dordtse collectie nog immer lacunes te vullen. De hulp van de Vereniging Rembrandt is daarbij onmisbaar. Als resultaat van bijna 50 jaar gezamenlijke inspanningen – de periode 1958-2008 – konden niet minder dan 24 aanwinsten in het Dordrechts Museum worden gepresenteerd, waaronder werk van Nicolaes Maes, Samuel van Hoogstraten, de gebroeders Van Strij, Ary Scheffer en Pyke Koch.

Een hoogtepunt in de reeks Dordtse aanwinsten met steun van de vereniging kon worden geboekt in 2004, toen het fraaie schilderij *Portret van de eend Sijctghen* van Aelbert Cuyp van een particulier werd aangekocht. Op een klein paneel heeft Cuyp met een vlotte toets een eend levensgroot en zeer natuurgetrouw weergegeven. Misschien wel het meest bijzondere is dat Cuyp zijn schilderij heeft voorzien van een gedicht met prachtig gekalligrafeerde letters. In het vers lezen we over de uitzonderlijke levenswandel van de hoogproductieve eend, die ook nog eens bij naam bekend is: Sijctghen. De aanwinst vult de werken van Aelbert Cuyp in het Dordrechts Museum prachtig aan en met Sijctghen heeft het museum een publiekstrekker in huis: een lokeend die niet alleen kunstliefhebbers zal aanspreken.

Deze aanwinst mag een succes worden genoemd, zowel voor het museum als voor de Vereniging Rembrandt: niet alleen hoort de aankoop tot de top van de Dordtse collectie, ook in het nationale kunstbezit heeft deze Cuyp een belangrijke lacune gevuld. Het is dan ook niet zonder reden dat het Dordrechts Museum, net als vele andere musea, het 125-jarig bestaan van de Vereniging Rembrandt in 2008 feestelijk zal vieren.

Portret van Simon van Gijn
Jan Willem ('Willy') Sluiter (1873-1949)
1911. Olieverf op doek, 90,5 x 81 cm.
SIMON VAN GIJN – MUSEUM AAN HUIS,
DORDRECHT

randen. Rechts van de schoorsteenpartij staat een strak gelijkende, mahonie gefineerde secretaire. Hierop prijkt een modieuze, gedeeltelijk vergulde bronzen pendule onder een glazen stolp. Een mahoniehouten tafel, bedekt door een ruim vallend groen kleed en gebroken wit gelakte Lodewijk XVI stoelen completeren de inrichting. Het huiselijke van de kamer wordt versterkt door de aanwezigheid van een vogelkooitje aan de wand, de boeken op de schoorsteenmantel en het kopje dat op de secretaire is weggezet. De blauwe hyacint in de cache-pot die eveneens op de schoorsteenmantel staat, is een indicatie voor het jaargetijde waarin het schilderij werd gemaakt: dat moet bijna wel in maart of april 1813 zijn geweest.

Het interieur vertegenwoordigt een kamerinrichting die niet in het museale woonhuis van Van Gijn wordt aangetroffen. Vanuit dat gezichtspunt vormt dit schilderij als het ware een schakel tussen de vroegere 18de-eeuwse en laat 19de-eeuwse interieurs die SIMON VAN GIJN – museum aan huis rijk is ♦

Chris M. de Bruyn
Conservator SIMON VAN GIJN – museum aan huis